„BEZPEČÍ VŠEM, BEZPEČNĚ PRO VŠECHNY“

(projekt prevence kriminality, zásahů při mimořádných událostech a poskytování rychlé záchranné pomoci)

Milan Kučera sr.^{1,3}, Milan Kučera jr.^{2,3}, Roman Bláha^{1,3}7: 200 - 398, 2005
ISSN 1212-4117¹Policie České republiky, Správa Jihočeského kraje, České Budějovice,²Advokátní kancelář JUDr. Jiří Pánek, České Budějovice³Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra právních oborů, řízení a ekonomiky**ÚVOD**

Analýze okolností, které ve společenské praxi vyvolávají sociálně patologické jevy, popř. umožňují jejich existenci, je v teoretické oblasti zcela nesporně věnován dostatek pozornosti. Stejný závěr platí i o tvůrčím úsilí vynakládaném k vytvoření koncepcí regulujících a eliminujících jejich výskyt. Každodenní reálná společenská praxe a z ní vyplývající statistiky společensky závažných jednání však ukazují na velkou složitost, značnou obtížnost a malou úspěšnost transformace hypotetických konstrukcí do praxe faktických sociálních dějů.

Z tohoto hlediska je s dostatečnou myšlenkovou výbavou nutné experimentálně hledat efektivní empirické metody vedoucí k vytváření společensky žádoucího prostředí konsenzuální shody majoritní části společnosti v oblasti potlačení nežádoucích jednání a rizik bezpečnostní povahy. Lze konstatovat, že k významnému zlepšení v daném směru může docházet, když občané budou disponovat odpovídající sumou relevantních informací bezpečnostního charakteru, která jim umožní získat dostatečnou představu o schématu fungování bezpečnostní politiky státu a obecném průběhu sociálně nežádoucích jevů v celé šíři jejich rozmanité škály.

Na základě takového poznání lze důvodně očekávat jejich ztotožnění se s touto vizí a jejich konkrétní aktivní podíl na jejím fungování. Lze při tom vycházet z poznání, že důvěru a vlastní přístup lze dovozovat z dostatečného faktického zvládnutí podstaty jevů a událostí. Snahou o naplnění výše popsaného postupu v praxi je organizace výstavy „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“ s cílem prevence závadových chování, kriminality a mimořádných událostí.

CHARAKTERISTIKA PROJEKTU

Ve dnech 14. až 17. dubna 2005 se v areálu Výstaviště® České Budějovice, a. s., uskutečnil 13. ročník výstavy dopravy, automobilní techniky, sportu, turistiky a cestovního ruchu „Mobil salon“. V rámci této výstavní akce proběhla samostatná

expozice Policie České republiky a dalších složek Integrovaného záchranného systému České republiky „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“. Tato prezentace se uskutečnila v pavilonu Z na celkové kryté ploše 638 m², technika a ukázky činnosti zúčastněných složek byly prezentovány na venkovní ploše o výměře 1 000 m². Výstavu navštívilo 16 000 diváků, dění organizované složkami Integrovaného záchranného systému bylo nesporně zahrnuto nebývalou pozorností návštěvníků.

ZAMĚŘENÍ PROJEKTU

Uváděná akce se uskutečnila již pošesté v pořadí. Její výchozí myšlenka byla orientována na vlastní zaměření „Mobil salonu“ - na oblasti dopravy, turistiky, sportu a cestovního ruchu. Každodenní praktické zkušenosti ukazují, že s nimi je spojeno i značné riziko vzniku dopravních nehod, úrazových dějů, ohrožení lidských životů, lidského zdraví a vzniku materiálních škod. Prvotní pojetí této vložené výstavy bylo proto spatřováno v problematice dopravní bezpečnosti, prevence dopravní nehodovosti a úrazů, které při nich vznikají. V průběhu doby byla v kontextu se zájmem a požadavky návštěvníků a organizátorů programová nabídka postupně rozšiřována i na sféru dalších společensky negativních jevů, především pak do oblasti kriminality, jejich jednotlivých druhů a způsobů jejímu předcházení. Do rozsahu expozice byla systémově zařazena i tematika požárů, poskytování rychlé záchranné pomoci, ochrany majetku a veřejného pořádku.

K účasti na prezentaci byly proto dále přizvány i další subjekty, které participují na řešení těchto škodlivých sociálních událostí: Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje; Územní středisko záchranné služby České Budějovice; Městská policie České Budějovice; Vládní výbor pro bezpečnost silničního provozu, pracoviště České Budějovice; Český červený kříž v Českých Budějovicích a Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra České republiky, pobočka České Budějovice.

V této podobě vystavovatelé představují širo-

ké spektrum složek a institucí koordinovaně působících v oblasti sociálně patologických jevů, tzn. podílejících se na odhalování a vyšetřování kriminality, ochraně a záchraně lidského zdraví, zabezpečení majetku, zajišťování klidu a pořádku na veřejnosti, likvidaci živelních událostí a financování zdravotní péče. Z tohoto pohledu je možné mluvit o systémovém přístupu a o komplexním zaměření, neboť vedle specializované prezentace jednotlivých účastníků je dokumentována návaznost jejich postupů i propojenost a souvislost celé problematiky. V souhrnu tedy nejde pouze o vlastní samostatné přiblížení práce zapojených složek veřejnosti, ale i o vytvoření obrazu o fungování celku představovaného integrovaným záchranným systémem státu, jehož optimální podoba je stále průběžně dotvářena.

Přesto, že se na výstavě účastní pouze regionální složky celostátních institucí s krajskou, popř. okresní působností a Městská policie statutárního města České Budějovice, lze prezentaci v daném segmentu sociální problematiky přiznat mimořádný význam, originalitu a celostátní dosah stejně tak jako celému festivalu „Mobil salon“. Srovnatelný rozsah a sdělovací hodnotu mají v České republice pouze samostatné paralelní veletrhy „ISET“ (mezinárodní veletrh bezpečnostní techniky a služeb), „PYROS“ (mezinárodní veletrh požární techniky) a „INTERPROTEC“ (mezinárodní veletrh prostředků osobní ochrany, bezpečnosti práce a pracovního prostředí), jejichž společným mottem je „Ochrana života, zdraví a majetku – prevence, akce, represe“ a jež jsou pořádány Veletrhy Brno, a. s. Trojice těchto veletrhů představuje ucelenou prezentaci oborů, které souvisejí s bezpečností. U těchto veletrhů je však z hlediska bezpečnostní politiky České republiky v odborných sekcích upřednostňována prezentační stránka Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru ČR před preventivním, akčním, součinnostním a komplexním zaměřením, ve kterém jednoznačně dominuje výstava „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“ v Českých Budějovicích. U jmenovaných veletrhů navíc převládá komerční aspekt, převažující většinu plochy obsazují komerční výrobci a prodejci speciální techniky. Výstava „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“ tak vytváří jedinečně ucelený rozsáhlý komplex frekventované sociální problematiky zaměřený na bezpečnostní, záchranné, krizové a zdravotní prvky společensky patologických jevů.

OBSAH PROJEKTU

Rozhodující podíl výstavy nese Policie České republiky představovaná Správou Jihočeského kraje a jejími okresními ředitelstvími, zvláště pak ředi-

telstvím v Českých Budějovicích. Policie zabírá největší část výstavní plochy. Prezentuje všechny svoje hlavní složky, které v jednotlivých stáncích vysvětlují svoje zaměření, hlavní úkoly a některé ze svých činností, zejména ty, které slouží občanům, jež se dostali do tísně nebo do složité situace, která bezprostředně ohrožuje jejich zdraví, životy, práva, svobody, oprávněné zájmy nebo majetek. K tomu lze provést následující shrnutí.

- Expozice služby dopravní policie zahrnovala ukázky výstroje, výzbroje a vybavení dopravních policistů. Návštěvníkům byly prezentovány videozáznamy z dopravně bezpečnostních akcí a zákroků příslušníků dopravní služby, statistika dopravní nehodovosti s uvedením hlavních příčin a následků dopravních nehod, zásady nově navrhovaného bodovacího systému hodnocení přestupků řidičů a využití přístrojů používaných při orientačních dechových zkouškách na přítomnost alkoholu u účastníků silničního provozu. Hlavním cílem připraveného programu byla prevence dopravní nehodovosti a výchova řidičů k dodržování pravidel silničního provozu, vzájemné slušnosti, tolerance a ohleduplnosti.
- Expozice služby pořádkové a železniční policie byla pojata jako systém komplexní teritoriální bezpečnostní služby státu jeho občanům. Těžištěm ukávek byla činnost obvodních oddělení, která svými teritorii jako základními policejními útvary pokrývají celé území republiky. Stěžejními úkoly obvodních oddělení jsou ochrana veřejného pořádku a majetku, komunikace s veřejností a přijímání oznámení občanů. Právě problematice způsobů přijímání oznámení občanů a jejich vyřizování byla ve stánku věnována zvýšená pozornost.
- Novým sociálně patologickým jevem, tak jak to ukazuje i aktuální společenská situace, je i široká škála hromadných násilných protiprávních vystoupení stoupenců různých extremistických hnutí, sportovních fanoušků, příznivců některých hudebních směrů atd., při kterých dochází k narušování veřejného pořádku a k porušování práv a zájmů ostatních občanů. Ke zvládání těchto událostí byly v rámci policie vytvořeny pořádkové jednotky, které vystupují pod jednotným velením. Veřejnosti byly prezentovány jejich výcvik, výstroj a vybavení.
- Železniční policie, kterou v širším slova smyslu spolu s pořádkovou, dopravní a správní službou také označujeme historickým názvem „vnější služba uniformované policie“, chrání cestující, pořádek a majetkové hodnoty při přepravě na železnici. Také její úkoly a způsoby

její práce byly součástí prezentace pro veřejnost.

- Služební kynologie je důležitou servisní službou policejní práce. Její činnost byla představena formou ukázek výcviku a zákroků služebních psů a videodokumentace.
- Expozice zásahové jednotky představila speciální policejní útvar určený k nasazení proti nebezpečným a ozbrojeným pachatelům trestné činnosti. Jde o elitní policejní jednotku, jejíž příslušníci musí splňovat zvláštní kritéria a kteří jsou pro svoji práci odborně vyškoleni, vybaveni a vyzbrojeni. Předmětem prezentace byly právě speciální atributy jejich činnosti. Přiblížení hlavních principů její práce veřejnosti v cíleně regulované, nejvýše možné míře zabráňující indiskreci metod a taktiky nasazení je důležitým krokem zdůvodnění nutnosti její existence a odstranění spekulací o jejím působení.
- Expozice služby kriminální policie a vyšetřování se zabývala trestnou činností a její prevencí. Byla zaměřena na seznámení návštěvníků a zájemců s kriminologickými faktory jejího páchaní a možnostmi jejímu předcházení a odvracení. Problematika zahrnovala kriminalitu obecnou i hospodářskou s výběrem druhů, které nejvíce hrozí občanům. Šlo zejména o odcizování a vykrádání automobilů, ochranu rekreačních objektů i objektů sloužících k trvalému bydlení či podnikání, leasingové podvody, drogovou scénu, padělání a pozměňování peněz, krádeže, projevy extremismu, trestnou činnost páchanou mládeží a na mládeži atp. Součástí prezentace byly dokumentační a výukové videozáznamy, demonstrační předměty doličné, ukázky zabezpečovací techniky a ukázky policejních počítačových databází.
- Expozice odboru kriminalistické techniky a expertiz prezentovala oblast znaleckého a odborného zkoumání kriminality. Jde především o zjišťování a zajišťování stop na místě trestného činu, jejich zkoumání, vyhodnocování a o usvědčování osob, které je spáchaly. K vidění byly nejen tradiční kriminalistické metody jako např. trasologie, mechanoskopie, daktyloskopie, biologie, chemie, balistika, ale i nové progresivní vědecké metody, kterou je například genetika. Ve stánku byly vystaveny technické prostředky pro práci specialistů, zajištěné nástroje sloužící k páchání trestné činnosti, vítaným zpestřením byly i dokumentační videoprojekce.
- Zvláštní pozornost byla věnována policejní pyrotechnice, která je zaměřena na nalézání a zneškodňování střeliva a výbušnin a na pro-

hlídky ke zjištění nebezpečných předmětů, trhavin a nástražných výbušných systémů, což je, žel, v poslední době dosti často páchaný druh trestné činnosti anonymního oznámení o uložení výbušnin. Alternativou jejího uplatnění v dnešní společnosti je i boj s terorismem.

- Expozice policejní prevence zahrnovala samostatnou prezentaci činnosti preventivně informačních skupin policie, které jsou zřízeny pro koordinaci preventivně výchovných aktivit a pro komunikaci s veřejností a s médií. V jejím rámci byly prezentovány a propagovány jednotlivé formy a podoby těchto činností, zvláště pak ty, které jsou určeny pro děti a mládež. Jde o přednáškové a výukové programy, které upozorňují na riziková jednání, odrážejí od kolizního chování, vedou k respektování společensky akceptovaných pravidel slušného jednání, varují před vznikem drogové závislosti, vedou k aktivnímu způsobu života atp. Jejich cílem je ovlivnění chování nejmladší části populace a prevence její kriminality. Součástí osvěty je i upozorňování na nejčastější způsoby trestné činnosti páchané na dětech a mládeži s cílem eliminace hrožících rizik v podobě chování potenciální oběti ztěžující či znemožňující pachateli uskutečnění skutku.
- Pro děti byl jako významný prvek celé výstavy připraven samostatný program dopravní bezpečnosti spočívající v soutěžích a hrách zaměřených na prevenci dopravních nehod a úrazů této věkové skupiny. Úměrně jejich chápání byly děti vedeny k osvojení si pravidel bezpečného přecházení vozovky a jízdy na kolech. Děti soutěžily ve hře „Umím se chovat bezpečně“, skládaly zkoušky na osvědčení bezpečného cyklisty a účastnily se dalších programů zaměřených na dopravní výchovu. V praxi byla v masovém měřítku využita metodická příručka „Bezpečný cyklista“ připravená skupinou autorů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v rámci projektu „Rozšiřující program prevence úrazů a otrav dětí v předškolním věku s doplněním o výuku větších dětí v bezpečnosti v cyklistice“. Součástí projekce bylo i vysvětlování významu ochranných přileb pro bezpečnou jízdu na kole.
- Expozice policejního sportu byla pojata jako demonstrace úzkého spojení policejní práce a sportovních aktivit organizovaných v rámci sportovních klubů policie, které jsou zájmovými občanskými sdruženími přístupnými všem zájemcům bez omezení. Sportovní aktivity jsou vnímány jako významný prvek prevence závadové činnosti dětí a mládeže a jako prvek udržování kondice a zdraví běžné populace.

- Expozice personální práce a vzdělávání ukazovala možnosti profesionálního uplatnění u Policie České republiky a programy získávání a zvyšování kvalifikace policistů v rámci rezortního školství. Jejím cílem bylo motivovat mládež k úvahám o kariérním uplatnění v řadách policie při řešení kriminality a závadové činnosti.

Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje pojal výstavu z hlediska ochrany obyvatelstva před požáry, živelnými příhodami, hromadnými neštěstími a dalšími mimořádnými událostmi. Tento sbor je zaměřen na řízené razantní zvládnutí rozsáhlých krizových situací rozmanitého druhu. V tomto směru není jeho význam a přínos ještě zcela pochopen a oceněn. Je organizační složkou státu, která je v pravidelném bezprostředním kontaktu s občany nacházejícími se v ohrožení života, zdraví a majetku. Pro nasazení jeho příslušníků při ochraně těchto zájmů se u veřejnosti těší značné důvěře a sympatiím. Součástí působení Hasičského záchranného sboru na výstavišti byly ukázky vybavení technickými prostředky, ochrannými pomůckami, metodiky zásahů a prevence požárů a nebezpečí.

Záchranná služba Jihočeského kraje demonstrovala svoji činnost při záchrane obyvatelstva a ochraně jeho zdraví. V její expozici bylo možné zhlédnout systém její organizace a vybavení včetně praktických ukázek poskytování neodkladné zdravotnické pomoci při resuscitaci pacientů a zachovávání základních životních funkcí organismu. Rovněž její pracovníci požívají za své odborné působení u lidí velké vážnosti.

Český červený kříž se prezentoval jako zájmová dobrovolná organizace občanů připravených nezištně poskytovat nezbytnou zdravotnickou pomoc a osvětu spoluobčanům. Součástí programu v jeho expozici byly názorné ukázky poskytování prvotní pomoci při zdravotních obtížích.

Městská policie České Budějovice představila návštěvníkům výstavy bezpečnostní problematiku statutárního města České Budějovice, postavení, úkoly a pravomoci obecních policí včetně názorných příkladů svého vybavení a práce. Výchozím principem jejího působení je účast na ochraně veřejného pořádku a dodržování právního řádu na území města.

Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra České republiky provádí úhrady zdravotní péče především za specifické skupiny pojištěnců, jimiž jsou vzhledem k charakteru a rizikům služby v první řadě policisté a hasiči, dále pak i další kategorie státních zaměstnanců. V rámci své oficiální politiky uskutečňuje i rozsáhlé speciální programy

rozšířené preventivní zdravotní péče o pojištěnce se zvláštními nebezpečnými faktory spočívajícími ve výkonu jejich povolání, které jsou mimořádně důležité pro zachování jejich zdravotní způsobilosti a regeneraci pracovní síly.

ZÁVĚR

Konání výstavy „Bezpečí všem, bezpečně pro všechny“ v letošním roce opět prokázalo důležitost působení všech participujících účastníků při ochraně chráněných společenských zájmů a při předcházení negativním sociálně patologickým jevům. Návštěvníci projevovali o denní program značný zájem a podle jejich mínění je prezentace složek integrovaného záchranného systému státu a dalších tematicky přizvaných vystavovatelů základem atraktivity celého veletrhu cestovního ruchu „Mobil salon“. Ve značném rozsahu tak byla na veřejnosti aktivně a systematicky uváděna faktická podoba koncepce státní politiky předcházení vzniku společensky negativních jednání a situací a způsobů jejich vyřizování v případech, kdy k nim dojde.

Činnost jednotlivých složek je organizovaná, navazující, s dostatečnou garancí specializace a odborné koordinace. Organizátor výstavy „Mobil salon“ Výstaviště® České Budějovice, a. s., projevuje se stejným odůvodněním každoročně značný zájem o zajištění této samostatné součásti celkové expozice. Účastníci se instituce prezentací své činnosti poskytují návštěvníkům fakta, na jejichž základě mohou občané samostatně posoudit míru potřeby a úspěšnosti jejich existence a zaujmout nezkrácené stanovisko k míře jejich vlastního ztotožnění se s fungováním uvedených složek státního aparátu. Takto znalostně vytvořený postoj k lidem působícím ve složkách systému pak mohou aplikovat při řešení konkrétních konfliktních sociálních situací, často s otevřeně vstřícným přístupem ke kategorii pracovníků působících v tzv. společensky „pomáhajících profesích“, ve kterých nad pouhým zaměstnaneckým a příjmovým vztahem převládá myšlenka lidského poslání a služby veřejnosti.

Prezentaci specifické koexistence a prolínání činností a složek hierarchie integrovaného záchranného systému spolu s rozsahem a vypovídací hodnotou poskytnutých dat lze považovat za největší přínos zmiňovaného informačního a vzdělávacího preventivního projektu. Prevence vzniku negativních sociálně patologických jevů je za této situace jeho multiplikačním faktorem, který vytváří přirozenou a významnou přidanou hodnotu realizovaného programu.

LITERATURA

Bezpečí všem, bezpečně pro všechny. „Bezpečně na cestách s nadací Malina“ (seminář pro děti a pedagogy) dostupné z: http://www.budnews.cz/clanek.php?id_clanku=11244, 20.5.2005
Českobudějovické listy, Deníky Bohemia. 13. dubna 2005
Českobudějovické listy, Deníky Bohemia. 14. dubna 2005
Českobudějovické listy, Deníky Bohemia. 15. dubna 2005
Českobudějovické listy, Deníky Bohemia. 16. dubna 2005

Lavičková, M. et. al.: Bezpečný cyklista. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2004, 36 s.

Mladá fronta Dnes 13. dubna 2005

Mladá fronta Dnes 14. dubna 2005

Mobil salon, výstavní katalog. Výstaviště® České Budějovice, a. s., 2005

Mobil salon, Závěrečná zpráva. Výstaviště® České Budějovice, a. s., 2005

Právo, 14. dubna 2005

Společná expozice složek IZS na výstavě Mobil salon 2005 dostupné z: http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/ces_bud/prevence.html, 20.5.2005

Milan Kučera
mkucera@mvcr.cz